

ÇEVRECİLİK

**AYŞE GÖKTÜRK
TUNCEROĞLU**

Çevrecilik nedir

Ayşe Göktürk Tunceroğlu

Çevrecilik ne demek? Dillerden düşmeyen bir kelime artık. Ekranlarda türlü türlü çevreci faaliyetler seyrediyoruz, medyada okuyoruz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı diye bakanlığımız var. (İklim Değişikliği ibaresi de eklendi). Ne güzel isim! Sloganlar da güzel! Bakanlığın internet sitesinin açılış sayfasında, faaliyetleri gösteren bütün fotoğraflarda, eski ve yeni sayın bakanların çehreleri ve beyanları. Çevre dostu... Çevreye saygılı şehirler... Yeşil dönüşüm... Yeşil kalkınma... Yeşil dönüşüm bir mecburiyettir. Hedefimiz daha yeşil bir Türkiye...Çevrenin korunması, çevre kirliliğini önlemek. Daha temiz, daha yaşanabilir, daha yeşil bir dünya. Dünya ortak evimiz... Sıfır atık...

Yalnız bu güzel lâfları hazmetmiş, benimsemiş, hayat düsturu haline getirmiş olduğumuz söylenemez. Hem ferdî planda hem kurumsal planda.

Meselâ... Bir çöp kutusu bulana kadar çöpünüzü elinizde gezdirmiyorsanız çevreci değilsiniz. Hele görüş hizanızda, beş metre ötede çöp bidonu varken içtiğiniz alkollü alkolsüz içkilerin şişelerini, kutularını, yediğiniz yemeklerin artıklarını, kullandığınız plastik malzemeleri, naylon torbaları, kâğıtları, gazete parçalarını, hatta evinizdeki eskiyen öteberiyi ağacın dibine, kaldırımın kenarına bırakıveriyor, göle, dereye fırlatıveriyorsanız çevreci değilsiniz. Sigaranızın izmaritini fırlatıp yola atıyorsanız çevreci değilsiniz. (Çok fiyakalı atanlar var! Baş parmak ile işaret parmağı arasına sıkıştırılan izmarit işaret parmağının ani bir itici darbesiyle ileri doğru fırlatılır!!) Parklardaki, piknik yerlerindeki, şehirlerarası yol kenarlarındaki, şehir içi caddelerdeki, kaldırımlardaki akıllara ziyan çöp yığınlarında katkınız varsa çevreci değilsiniz.

Eskiyen pilleri, patlamış ampulleri geri dönüştürmek için atacak yer bulamadığımızdan evde torba torba biriktirmek zorunda kalmışsak bu nasıl çevrecilik diye sorma hakkımız vardır. Çevre sağlığını ilgilendiren bu düzenlemelerden belediyeler ve üst birim olarak Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı sorumludur. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü var. Onların da il veya ilçe belediyelerini desteklemek, yönlendirmek, denetlemek, görevleri dahilindedir, diye düşünüyorum. Herhalde “işbirliği” halinde çalışılıyordur. Meselâ, her markette geri dönüşüm kutuları olsa... Yeni pili, yeni ampulü satan dükkânlar eskiyenleri de almak ve geri dönüşüm merkezlerine ulaştırmak zorunda olsa... Bunu dillendirdiğimde bazı dostlar “Fılan yerde geri dönüşüm kutusu var” der. Fakat “Fılan yerle” olmaz! Vatandaş için “ulaşılabilir” olmalıdır, yakın olmalıdır, kolay olmalıdır. Satın aldığınız dükkân, market her neresi ise oraya geri götürebilmelisiniz. Bu konu sıfır atık projesi çerçevesine girmiyor mu? Belediyeler marketlere bunu şart koşamaz mı?

“Herkes evinin önünü temiz tutsa şehir temiz olur” gibi -meczâî anlamları da olan- bir sözümüz var. Eskiden öyle miydi bilmem amma artık herkes evinin sadece “içini” temiz tutuyor. Evlerin tabanı, tavanı, duvarı, camı, çerçevesi, banyosu, mutfağı ilâçlı sularla ovuluyor, ovuluyor, pir ü pâk ediliyor. Kapının dışı? Kapının dışı “benim” değil!!

Bazı dükkân önlerinde açılmış naylon torbanın içinde etli kemik yığınları görüyorum. Belli ki köpekler için iyi niyetle konmuş. Ama böyle olmaz! Üzerinde kara sinekler... Ellisi konarken altmışı kalkıyor. Hava sıcak. Koku!... Köpekler birbirleri ile yeme mücadelesi verirken kemikler sağa sola dağılıyor. Medenî bir şehir böyle olmaz! Zabıta diye bir belediye memuru vardır! Görevleri arasında “halk sağlığını korumak” da yazar.

Bir tek çöp kirliliği de değil! Meselâ... Kamu kurumu veya özel sektör bir site yapıyor, apartman veya apartman blokları diyor. Son derece konforlu, pırıl pırıl binalar... Fakat sitenin, binaların çevresi öylece bırakılıvermiş. Çim çiçek işinden vazgeçtim; inşaat artıkları, kullanılmamış tuğlalar, çimento

torbaları, kaldırımlar kırık, yabanî otlar büyümüş... Tek ağaç dikilmemiş... Binaların sakinleri çoktan dairelerine yerleşmiş. Yani bitmekte olan ya da henüz bitmiş inşaatlardan bahsetmiyorum. Bir sene geçiyor manzara aynı, iki sene geçiyor manzara aynı. Derbeder, boşvermiş, bakımsız, sakil bir manzara. Bu inşaatı yapan müteahhide, şirkete bir yaptırım yok mudur? İnşaatın oturum ruhsatını almadan önce çevre düzenlemesi şartı yok mudur? Belediyeler, sınırları dahilindeki inşaatlarda söz sahibi ve yönlendirici, gerektiğinde ceza kesici değil midir? Meselâ, her site için ağaçlandırma mecburiyeti getirilse? Şu kadar metrekaresine şu kadar ağaç... Projenin bilgisayarda yapılmış, önceden ilanlarda kullanılan tanıtım resmi yemyeşil, çimler, çiçekler, ağaçlar... Proje bitiyor, her yer beton!

Okullarımızın bahçeleri hep beton!

Yine meselâ... Şehirlerimize doğal gaz döşenirken, boruların geçmesi için elbette kaldırımlar kırıldı, asfaltlar kazıldı. Fakat iş bittikten sonra kırıklar, çukurlar öylece kaldı. Sokaklar delik deşik. Sokak sakinleri rahatsız mı, değil mi, bilmem. Bu bakımsızlığı kanıksamış gibiyiz.

Çöpe, çöplü manzaralara, kirliliğe, kırık, eğri büğrü kaldırım taşlarına, türlü çeşit motorlu vasıtalarla işgal edilmiş, yayalara yer kalmamış kaldırımlara, engelli vatandaşlar için standardı olmayan kaldırımlara, kalitesiz asfalta, iki arabanın geçemeyeceği kadar dar "büyükşehir" sokaklarına, çerçöple tıkalı ve pis koku yükselen kanalizasyon mazgallarına, dere yataklarının, göllerin çöplük gibi kullanılmasına, egzoz muayenesinden nasıl geçtiğine şaşırıp kaldığımız, kapkara, ağır kokulu duman sala sala giden vasıtalara alışıyor, alıştırılıyor muyuz? Vızır vızır araç trafiği olan, tek bir ağacı bulunmayan, gürültü ve görüntü kirliliği içindeki caddede, havalı kafelerin, tozlu kaldırımlara koyduğu havalı masalarda gençler, sigaraları, telefonları ve buzlu kahveleriyle mutlu... Çok şükür!

Hacı Bayram:

Nâgehan bir şara vardım, ol şârı yapılır gördüm,

Ben dahi bile yapıldım, taş ü toprak arasında

derken şehir-insan ilişkisini -tasavvufi anlam da katarak- anlatır. Şâr, şehir...Hacı Bayram öncelikle "gönül şehri" demek istemiş. Ben bu beyitte bin sene önce Anadolu'ya gelen alperenlerin aşk ve şevk ile şehirler kurup toprağı vatanlaştırmaları macerasını da hissederim. Şehirleri inşa etmek de bir parça gönül işi değil midir? İnsan şehri yapar, sonra yaptığı şehir insanı kuşatır, yoğurur, besler, şekillendirir. Karşılıklı bir etkileşim vardır. Toplum kurduğu şehir ile benzeşir. Daha çok apartman dikmek için ağaçları köklediyseniz çocuklarınız ağaç yokluğunun sıkıntısını duymayacaktır. Siz de yeşili olmayan mahallelerinize alışıp gideceksiniz.

Şehir inşa etmek ile gönül arasındaki dengeyi kaybetmişe benziyoruz.

Eğri, büğrü, kirli, tozlu, dar sokaklarla dolu, plansız, yeşilsiz, zevksiz, özensiz, ruhsuz, şahsiyetsiz, sakil, kaba şehirler yapa yapa kendimizin de bu sıfatlara bürünmeye başlamasından korkarım.